

Savaitė—s pokalbis

Autorius SystemOperator
2013-01-11
Paskutinė kartė... atnaujinta 2013-01-17

Vytas Petruškas;kevičius apie gyvenimą... ant parako: viskas galėjo sprogti vienu garu

Vytas Petras Petruškas;kevičius š... savaitė™ Ą̄iniasklaidos buvo pastebėtas tik todėl—l, kad Medininkas b teismo procese pareiškė, kad tarp Ą̄rodymas n—ra jo filmuotos medžiagos ir tai, kas rodoma jo vardu, – ne jo darbas. V. Petruškas;kevičius filmuota medžiaga yra aukso vertė—s, nes jis pirmasis Ą̄amino dar karštas istorinio nusikaltimo vaizdas ir svarbius daiktinius Ą̄rodymus. Deja, visa tai kažkur dingio, o bylos tyrimas ušitė— du dešimtmečius...

V. Petruškas;kevičius – ne tas žmogus, kuris braunasi Ą̄ viešumą..., lipa ant bažkos ir demonstruoja sav dr...s... ar išmanymą... Nenoriai jis komentavo žurnalistams ir t... pradingusios medžiagos fakt... „Vasensaciją, nesigilina Ą̄ esmė™ – nenoriu dalyvauti tokiam farse. Kur jie visi buvo prieš dvidešimt metų? K... m...s valdžios padarė, kad b...t... nubausti Medininkas Ą̄udyni... vykdytojais ir ušakovai? Kas š prisimena tuos eilinius muitininkus, apgynusius Lietuvos valstybą™, jos ekonomines sienas? “ – greičiau li...dnai nei piktai klausia jis.

Vytas Petruškas;kevičius ir buvęs Aukščiausiosios Tarybos gynėjas 1991-ųjų krevinojo sausio metu, ir vienas iš trijų pirmųjų muitininkas, atsistojusių saugoti pavojingiausios Rytų Lietuvos sienos su Baltarusija, kur tuomet ne tik siautėjo gerai ginkluotas specialus paruošimo sovietinė—s milicijos OMON'o būrys, bet ir supo priešais; kai nusistatė gyventojai, reikalaujantys suteikti jiems autonomiją... nuo Lietuvos ir gr...inti sovietin vald... Vytas Petruškas;kevičius taip pat ir pirmasis ne kartą apšaudyto ir deginto muitin—s Lavoriškos posto viršininkas, pirmasis valstyb—s pareigūnas atvykęs Ą̄ kraupi... Medininkas Ą̄udyni... viet...

Deja, šiuo metu V. Petruškas;kevičius patirtis valstyb—s tarnyboje nebereikalinga, tad jis augina ir ugdo sportinius žirgus. Toks tad yra šandienis „Bernardinai.lt“ pašnekovas, kur... Sausio 13-osios proga ir paprašė—me prisiminti t... Ą̄...tin... laikmet...

Istoriniai 1990–1991 metai net j... tiesioginiams dalyviams po truputį ušikloja praeitimi. Papasakokite, kaip tapote Aukščiausiosios Tarybos gynėju, kaip atėjote dirbti Ą̄ muitin...™?

Kažkur išgirdau, kad kuriasi muitin— ir nutariau Ą̄ silieti Ą̄ š... naują... proces... stiprinant... atsikurian... valstybą™. Atėjau Ą̄ muitin... 1990 lapkričio 12-...j... , buvau 21-as asmuo šioje sistemoje. Gana greitai iš... m...s buvo sudaryta grupė, kuri pradėjo stebėti suaktyvėjusius kariškų veiksmus Vilniaus šiaur... miestelyje. Pagrindinis postas buvo tuomet—s Jaunųjų technikų stoties 5 aukštas – iš jo mes matėme šiaur...s miestel... Dar vienas postas buvo „Lietuvos“ viešbučio 22 aukštas – iš jo gerai matėsi kariškų judėjimas po miest... Taigi, gavę™ iš Technikų stoties pranešimą... apie kariškų judėjimą... iš šiaur...s miestelio, mes per raciją... (nebuvo juk joki mobiliųjų telefonų) perduodavome Ą̄inias postui Ą̄ „Lietuvos“ viešbutį, o šis apie tolesnį kariškų maršrutą... perduodavo Ą̄ Seim... arba Krašto apsaugos departament... Dirbome iš...tis... par... , pamainomis, toki... m...s valgybininkas buvo 6–8. Taip pat dar buvo ir judantis postas – mums skirta juoda „Volga“ sekdavome sovietų kariškų maršrutus.

Matyt, ne tik mes juos, bet ir jie mus sekė, nes kartą... man su Robertu Petkevičiumi belaukiant kariškų maršrutą prieš buvusio kino teatro „Tėvynė“ staiga buvom apsupti kariškų šarvuotų areštantų; tuoti ir nuvežti Ą̄ šiaur...s miestel...

Sulaikant m...s nieko neklausė, nieko nepaaiškino, Ą̄ sodino Ą̄ šarvuot... Man tuo metu r...p...jo tik greičiau atsikratyti tarybinio paso, kuriame buvau prirašęs sekamą kareivį; m...s numerį. Nutaikę prog... šarvuotyje pas... perplėšė šiau ir ušiklojo benzino baką, tad likau be jokių dokumentų. Bet kariškams j... ir nereikėjo.

Mes, aišku, paskelbėme bado streik... , nevalgėme, negėrėme, signataras Z. Vaišvila d...l m...s vedė tuometiniu sovietų armijos Vilniaus Ą̄gulų vadu generolu Vladimiru Uschop... (šiuo metu vienas iš š Sausio 13-osios Ą̄udyni... bylos Ą̄tariamųjų, besislapstantis Baltarusijoje ir ten dirbęs Baltarusijos gynybos ministro pavaduotoju – red.), tai mus antr... par... paleido. Sulaikymo metu ir man teko trumpam susitikti ir Vladimiru Uschop... , kuris mums pagrasino ir nuėjo. Ilgiau mums priekaištavo, ko Ą̄ia mes kišomės, toks lietuvis pulkininkas Antanas (pavardė—s nepasakė). Kai supratau, kad iš Dž...kijos, tai ir paklausiau: jei tavo mama Dž...kijoje palaiko Lietuvos neliečiamybą™, tai ar važiavote Ą̄ Dž...kiją... šaudyti ir savo motinos? Supyko, Ą̄st... mane Ą̄ kamer... „Tik tylėk“.

Ą̄domus momentas buvo, kai paleidus nuėjome atsiimti tarnybin... „Volgos“, stovinčios prieš šiaur...

miestelio vartą. Palydą—jo mus automatu ginkluotas vyresnysis leitenantas. Paklausiau jo, kodėl—I mašinos sparnas Ąlenktas, nes patys palikome sveiką... automobilą. Tai jis nusikabino nuo peties automatą..., uątais— ir nukreipą— Ą mašes ispravliu“ (tuojau pataisysiu – red.). Aišku, po to mes jau nebeturą—jome jokią pretenziją ir išvaivom su Ąlenktu sparnu.

Sausio 9-ą...jā..., kai tapo aišku, kad kariškiai pasiruošą™ pulti, mes, 41 muitininkas, be jokią ginklą išą—jome Ą Aukšąiausiā...jā... Tarybā... – Atkuriamā...jā Seimā... Turą—jome tik muitiną—s striuku sausio 17-osios naktį, kai mus išten išleido, tai išatą—jusiąjā 41 išą—jome tik 11. Vadinasi, 30 ¼monią ka¼kuriuo metu išą—jo – tai nebuvo draud¼iama. O padą—ką gavimo sā...raše buvo dešimt ka¼kaip prisirašą—. Pats tuometis muitiną—s vadovas Valerijonas Valickas nā—vienos nakties nepral Seime kartu su muitininkais. O privalą—jo kaip vadas – taip aš manau. Dā—I tą negarbingą dalyką buvo nemalonu, mes su R. Petkeviąiumi nutarą—me nedalyvauti tame padą—ką Ąteikime, bet moterys iškadrą skyriaus išprašą— ne¼lugdyti iškilmingos akimirkos, tad atstovą—jome.

Toks jau gyvenimo dā—snis – kuo ryškesnā— saulā—, tuo tamsesnį šešą—liai. O kaip prisimen tas naktis tarp gyvenimo ir mirties?

Prisimenu kaip gyvenimā... ant parako. Ten buvo tiek daug butelią su padegamuoju skysčiu, su benzinu, kad ¼urnalistai prašą— gyną—jā, poteriavo, kad tik šie nerą«kytą, nes viskas galą—jo sprogti.

Ieškojome, kaip gintis. Pamenu, kad Vytautas Kavaliauskas su Romu Janušausku (vā—liau Lavoriškią posto muitininkai) stovyboje rado armatą«ros galą, juos sulankstą—, ir taip pasiruošą— gynybai. Kas atsinešą—peilį, kas med¼ioklinį šautuvā... Mes su R. Petkeviąiumi radome tokiā... vietā..., kur desantininkams ver¼iantis pirmojo aukšto langus tektą peršokti per suverstus smā—lio maišus, tad buvome nusprendą™ po tais maišais laukti šokanąi, griebti uą¼koją, atimti automatą... ir bent kiek rimąiau pasipriešinti, pigiai neatiduoti savo gyvybą—s.

Stipriausias tos nakties Ąspā«dis – tai tą«kstanąi ¼monią, 4 ar 5 ratais apsupusią Seimo pastatā... išorą—s, elgesys. Po to, kai buvo su¼inota apie aukas prie televizijos bokšto, buvo pasią«lyta ¼monā—ms trauktis, bet nā—vienas nepajudą—jo. Tā... maąiau pro langā... išvidaus – mano grupą—s, kuriai vadovavau, štabas buvo antrame aukšte, signataro E. Vilko kabinete, tad gerai tai maąiau.

Tuo tarpu kai kurie Aukšąiausiosios Tarybos deputatai tomis dienomis, kai tik pradą—davo temti, apie 20–21 valandā..., pagal sienā... nuslinkdavo ir per galiną kiemā... palikdavo pastatā... Ir tokie buvo ne du, ir ne trys.

Kai su¼inojote apie uą¼imtā... televizijos bokštā..., ar turą—jote bent kiek vilties, kad nepuls Seimo?

Ne, vilties tikrai jokios neturą—jome, lauką—me. Kunigas Robertas Grigas davą— visiems paskutinį patepimā... Buvo leista paskambinti Ą namus, tai pasakiau ¼monai, kad rą«pintąsi sā«numi ir kur sode uą¼kasti Ą polietileno maišą... sudokumentus. Maną—me, kad jei kas ir liks gyvas, tai vis tiek bus kaip Stalino laikais – veš Ą Sibirā..., Ą lagerius ir pan.

Be Sausio 13-osios Jums ne maąiau reikšminga yra ir sausio 21-oji. Kodą—I?

Sausio 21-oji turą—tą bą«ti svarbi visai valstybei, nes tuomet buvo pradą—ta saugoti Rytą Lietuvos ekonominā—siena, ten buvo Ąkurtas pirmasis – Lavoriškią postas. Tai valstybinā—s reikšmas Ąvykis todą—I, kad Lietuva k savarankiška valstybā— negalą—jo visavertiškai egzistuoti tol, kol nekontroliavo savo sieną. Tai buvo ir viena išpagrindinią sā...lygą siekiant ir tarptautinio Lietuvos pripa¼inimo.

Iki tol Lietuva išdalies kontroliavo tik ekonominą™ Vakarą sienā... per Lazdiją postā..., taąiau ir tai nebuvo savarankiška kontrolą—, nes ten stovą—jo šalia Lietuvos ir sovietą muitininkai.

Man asmeniškai ši data svarbi tuo, kad teko stovą—ti pirmoje pamainoje, sausio 21-ą...jā... Po penkią dieną buvo atidarytas ir kitas svarbus – Medininką postas.

Kremliaus vald¼ia gerai suprato, kad pradą—ta Rytą ekonominā—s sienos kontrolą— labai stiprina Lietuvos savarankiškumā..., todą—I Lavoriškią postas buvo ne kartā... apšaudytas ir tris kartus degintas. Pirmą kartā... uąpuolą— po kelią dieną – sausio 27-ą...jā..., kai OMON'as (specialus sovietą milicijos bą«rys) sumuš Kavaliauskā..., Romā... Janušauskā... ir Petrā... Marąiulaitį. Neturą—jome jokią ryšio ir transporto priemon sumušti vyrai Ą—jo pā—sąiomis kelis kilometrus iki Lavoriškią miestelio ir išten pranešą— apie Ąvykdytā... smurtā... Taąiau kitā... rytā... vā—I stovą—jo kita pamaina, trys vyrai, kurie plikomis rankomis vieni tarp lauką saugojo savo valstybą™.

OMON'as buvo gerai ginkluotas, o mes teturą—jome vā—liavā... ir lazdele™ mašinoms stabdyti. Tik gerokai vā—liavą laidiniai telefonai ir retkarąiais Vidaus reikalą ministerija paskolindavo raciją. Kai jausdavome, kad OMON'as gali pulti,

tai poste likdavo du ¼monÅ—s, o vienas ar du muitininkai atsitraukdavo toliau, kad galÅ—tÅ³ likusius proÅ¼ektoriumi perspÅ— atvaÅ¼iuojanÅ•ias OMON'o mašinas. Taip bandÅ—me saugoti Å¼mones ir dokumentus.

TaÅ•iau vyrai ne tik stovÅ—jo, bet ir sulaikÅ— gana rimtÅ³ dalykÅ³. VienÅ... atvejÅ— paminÅ—siu – buvo sulaikytas kontrabanda gabenamas paslÅ—ptas maišas Vilniaus radijo komponentÅ³, tuomet vadinamoje Burdenkos gamykloje pagamintÅ³ magnetofono galvuÅ•iÅ³, kurios Kijeve dedamos Å— sraigtasparnius. O juk sulaikymas taip pat buvo pavojingas reikalas, nes sulaikytieji galÅ—jo vÅ—liau prieš kelis muitininkus atsivesti visÅ... bÅ«rÅ—keršytojÅ³. G todÅ—l LavoriškiÅ³ postas ne kartÅ... buvo apšaudytas iš miško medÅ¼iokliniais šautuvais.

PavasarÅ— pirmÅ... kartÅ... OMON'ui sudeginus LavoriškiÅ³ postÅ..., muitininkams Algiui Meseckui, Vladui ÅCEesiÅ«nu (kanojÅ³ irklavimo olimpinis ir daugkartinis pasaulio Å•empionas – red.) ir Å½anai LiadachoviÅ• buvo sulauÅ¼yti šonkauliai, sudauÅ¼ytos galvos. TaÅ•iau po poros valandÅ³ LavoriškiÅ³ poste vÅ—l stovÅ—jo ne tik Å¼monÅ— naujas namelis. Toks tuomet buvo Å¼moniÅ³ ryÅ¼tas ir pasiaukojimas. Deja, visi tie Å¼monÅ—s pamiršti, niekas jiems nepasakÅ— net aÅ•iÅ«.

Kaip JÅ«s vertinate tÅ... faktÅ..., kad tik po pernykšÅ•io Seimo PirmininkÅ—s kreipimosi prokuratÅ«ra pagaliau, po 21 metÅ³, pareiškÅ— kaltinimus Vilniaus OMON'o vadams B. MakutinoviÅ•iui ir B. Razvodovui, nors bÅ«ta faktÅ³, jog jie ne kartÅ... paslapÅ•iomis lankÅ—si Lietuvoje?

Pacituosiu tik ponÅ... VytautÅ... LandsbergÅ—: reikia tyrimo, kuris ištirtÅ³ šÅ— prokuratÅ«ros tyrimÅ... Reikia, ka šalia paminÅ—tÅ³ omonininkÅ³ bÅ«tÅ³ pasodinti ir tie, kurie tyrÅ— ar turÅ—jo ištirti jÅ³ veiklÅ... Ar kas nors tyrÅ per atstumÅ... apšaudÅ— LavoriškiÅ³ posto vÅ—liavÅ... ir posto namelÅ—? Niekas iš prokuratÅ«ros net nebuvo atvaÅ¼iavÅ™s.

JÅ«sÅ³ manymu, kiek Vilniaus OMON'as galÅ—jo prisidÅ—ti prie MedininkÅ³ Å¼udyniÅ³?

Manau, kad jie atliko visÅ... paruošiamÅ... jÅ... medÅ¼iagÅ... – kas kur stovi, kokios sÅ...lygos ir pan. ir jÅ... pe atvykusiam Å¼udyti Rygos OMON'ui.

Visgi po 21 metÅ³ Lietuva Jus prisiminÅ—. Tiesa, ne kaip tÅ³ laikÅ³ didvyrÅ—, bet kaip Å¼mogÅ³, kuris MedininkÅ³ Å¼udyniÅ³ teisme pareiškÅ—, jog svarbi, iškart po MedininkÅ³ Å¼udyniÅ³ filmuota medÅ¼iaga, perduota prokuratÅ«rai, dingo. TaÅ•iau JÅ«s taip pat teigiate, kad toje paÅ•ioje filmavimo juostoje yra uÅ¼fiksuoti LazdijÅ³ muitininkÅ³ pokalbiai su kontrabandininkais. Tai gal Å•ia ir yra tos juostos prapuolimo prieÅ¼astis? Gal ji net buvo perduota prokuratÅ«rai, gal jÅ... paslÅ—pÅ— MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—?

Visko gali bÅ«ti, dabar sunku pasakyti. Toje vienoje juostoje buvo ir kadrai iš LazdijÅ³ posto, ir kadrai po MedininkÅ³ Å¼udyniÅ³.

FilmuotÅ... medÅ¼iagÅ... kartu su kamera perdaviau MuitinÅ—s departamento vadovui V. Valickui. Po kurio laiko mes kartu su MedininkÅ³ posto viršininku Algiu NaraškeviÅ•iumi paprašÅ—me dar kartÅ... perÅ¼iÅ«rÅ—ti tÅ... medÅ norÅ—jome atlikti savo tyrimÅ..., tai mums atsakÅ—, kad juosta jau pas prokurorÅ... AlgimantÅ... AstaškÅ...

Å@ Lazdijus kartu su Robertu PetkeviÅ•iumi vykau MedininkÅ³ Å¼udyniÅ³ išvakarÅ—se su MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—s Å¼inia, nes buvo gauta rimtÅ³ signalÅ³, kad ten vyksta galimi kontrabandiniai sandÅ—riai. RadÅ™ gerÅ... vietÅ... slapta nufilmavome, grÅ—Å¼ome Å— VilniÅ³ vakare, tad kamera taip ir liko pas mane. ParyÅ•iui paskambinÅ™s budintis pranešÅ—, kad uÅ¼pulti Medininkai, tad griebÅ™s filmavimo kamerÅ... iškart nuvykau ten.

Švito. Vaizdas baisus. Nors buvo dar tamsoka, viskÅ... nufilmavau. Man pasidarÅ— Å—domu, kaip jie netyÅ•ia uÅ¼klupo mÅ«sÅ³ vyrus, iš kur atÅ—jo. Iš pradÅ¼iÅ³ pamaÅ•iau, kad Å¼udikai tykojo prie šiukšliÅ³ dÅ—Å to pastebÅ—jau automobilio vÅ—Å¼es. Sekdamas tomis vÅ—Å¼iomis nuÅ—jau Å— miškÅ... ir ten prie eglÅ—s radau id vietÅ... – vadinasi, ilgokai stovÅ—ta – ir nugertÅ... mineralinio butelÅ—. ViskÅ... nufilmavau ir tÅ... butelÅ— parodÅ atvykusiam tyrÅ—jui – aišku, tuomet dar DNR tyrimo nebuvo galima atlikti, bet buvo galima patikrinti bent pirštÅ³ antspaudus. Kur dabar tas butelis? Kur ta filmuota medÅ¼iaga? GruodÅ¼io mÅ—nesÅ— teisme mano vardu pateiktoje filmuotoje medÅ¼iagoje nepamaÅ•iau nei kraujo klano, nei vÅ—Å¼iÅ³, nei to butelio. Tada ir turÅ—jau teismui pasaky kad ši filmuota medÅ¼iaga ne mano.

Kada JÅ«s išÅ—jote iš muitinÅ—s ir kodÅ—l?

IšÅ—jau iš muitinÅ—s 1993-iaisiais, kai vadovauti atÅ—jo buvusi tarybinÅ— prokuratÅ«ra. IšsiskyrÅ— r poÅ¼iÅ«ris – mes manÅ—me, kad muitinÅ— turi dirbti Lietuvai, o ne grupei draugÅ³. Tada išÅ—jo daug gerÅ³, gyvenimo išbandytÅ³ Å¼moniÅ³.

Vytai, tai JÅ«s taip ir negavote jokiÅ³ apdovanojimÅ³ – nei kaip AukšÅ•iausiosios Tarybos, nei kaip Lietuvos sienos gynÅ—jas?

Neturiu jokiÅ³ apdovanojimÅ³, esu nepartinis, niekam nepriklausiau, esu tiesiog Lietuvos pilietis.

AÅ•iÅ« uÅ¼ pokalbÅ ir pasiaukojimÅ... sunkiausiu valstybÅ—s atkÅ«rimo metu.

bernardinai.lt